

Test

April 17, 2022

Chapter 1

Introduction

Chapter 2

Orthography

This document tries to use a more or less consistent transliteration (romanization) of the Kabardian alphabet which is mainly a Cyrillic one. However, from time to time, Cyrillic texts will also appear, especially if its a copy and paste of larger texts.

The main goal of the transliteration is to be phonemically consistent and not phonetically.

Chapter 3

Roots

/./ - . /ḡ/ - v: to burn /ḡa/ - v: to color X /./ - .

Chapter 4

Verb

ᵑ

4.1 Intransitive monovalent

k^wa-n - "to go"

ʒa-n - "to run"

dʒag^w-ən - "to play"

sawdʒag^w - "I play"

wawdʒag^w - "you play"

madʒag^w - "he plays"

dawdʒag^w - "we play"

fawdʒag^w - "you play"

madʒag^w - "they play"

4.2 Intransitive divalent

4.3 Transitive monovalent

4.4 Transitive divalent

Chapter 5

Random Phrases

Here are random phrases which I found interesting

- (1) *Уи дамэр жакъэ – лъатэ уздыхуейм*
[wəj da:mar ʒa:qa ʎa:ta wəzdəx^wajm]

man some-ERG son-CONNECT-two 3-have-past

‘Strengthen your wings, fly to where you want’

Chapter 6

Proverbs

- (2) *Лажьэр уицІэу къакІуэркъым*
[ɣaːzɑr wəpɕʰaw qa:kʷʰarqəm]
Лажьэ-р уицІэ-у къ-а-кІуэ-р-къым
sorrow-NOM ask-ADV hither-3P-go-NOM-NEG
'misfortunes don't come askingly'

Chapter 7

Texts

7.0.1 The Parable 1

This is the parable from the youtube chanell ILoveLanguages!. <https://www.youtube.com/watch?v=H3Cd6Q>

Лы гуэрым къуытI илэт, - жиIащ хысэ.

нэхъыщIэм адэм мыпхуэдэу жриIащ: ”ди адэ, уи щIэиным щыщу кыслъысын хуейр къызэт”. апхуэдэу щыхъум, адэм мылтъкур зэшхэм яхуигуэшащ.

- (3) *Лы гуэрым къуытI илэт, – жиIащ Хысэ.*

[ɬʰə g^warəm q^wəjtʰ jəɬat, – ʒəjʔa:ɕ ħəjsa]

Лы гуэр-ым къу-и-тI и-лэ-т, – ж-и-л-а-щ Хысэ

man some-ERG son-CONNECT-two 3-have-past

‘,

- (4) *нэхъыщIэм адэм мыпхуэдэу жриIащ: ”ди адэ, уи щIэиным щыщу кыслъысын хуейр къызэт”.*

[naχəɕʰam a:dam məpɣ^wadaw ʒrəjʔa:ɕ dəj a:da wəj ɕʰajənəm ɕəɕəw qəsləsən x^wejr qəzat]

нэхъыщIэм адэм мыпхуэдэу ж-ри-л-а-щ ди адэ, уи щIэин-ым щыщ-у Ø-кы-с-лъыс-ын хуей-р къы-зэ-т

younger_{one}-ERG father-ERG that_{way} our father you.GEN

‘the younger one said to his father thusly: ”our father, your inheritance ”’

- (5) *апхуэдэу щыхъум, адэм мылтъкур зэшхэм яхуигуэшащ.*

[a:pɣ^wadaw ɕəχ^wəm a:dam məɬk^wər zaɬɣam ja:x^wəjg^waɬa:ɕ]

нэхъыщIэм адэм мыпхуэдэу жриIащ

younger_{one}-ERG ? father-ERG property-NOM that_{way}

‘,

7.0.2 The Parable 2

Лы гуэрым къуытI илэт, – жиIащ Хысэ.

Къуэ нэхъыщIэм и адэм жриIащ: «Си адэ, мылтъкум щыщу кыслъысыну Iыхъэр къызэт». Арати, адэм мылтъкур яхуигуэшащ.

Зыкѡм дѣклѧ нѣужь, кѣуѣ нѣхѣщѣм илѣ псори зѣщѣкѣуѣри, хамѣ кѣэрал гуѣрым кѣуащ. И мылѣкур а кѣэралѣым щѣхѣпсыншагѣклѣ щѣгѣэкѣуѣдащ.

Псори фѣклѣуѣдауѣ, а кѣэралѣым гѣаблѣшхуѣ кѣыщѣхѣури, щѣлѣлѣр тѣхѣмышѣклѣ дѣдѣ хѣуащ.

Апхуѣдѣу щѣхѣум, а кѣэралѣым щѣпсѣу лѣы гуѣрым дѣж кѣуѣри, хуѣлѣыщѣлѣну гурыѣуащ. А лѣым ар игѣэкѣуащ и кхѣуѣхѣр губгѣуѣм щѣригѣѣгѣѣхѣуну.

Кхѣуѣхѣм я ѣусым щѣщ и ныбѣ из ищѣлѣну ехѣуапсѣрт лѣыщѣлѣм, ауѣ а ѣусым щѣщ зѣми кѣритаѣѣым

- (6) *Лѣы гуѣрым кѣуымлѣ улѣт, – жѣлѣащ Хѣусѣ.*

[lʰə gʷarəm qʷəjtʰ jəʔat, – zəjʔa:ɕ həsja]

Лѣы гуѣр-ым кѣу-и-млѣ и-лѣ-т, – ж-и-л-а-щ Хѣусѣ

man some-ERG son-CONNECT-two 3-have-past

„

- (7) *Кѣуѣ нѣхѣыщѣлѣм и адѣм жѣрилѣащ: «Си адѣ, мылѣкум щѣщу кѣыслѣысыну ѣыхѣэр кѣызѣт». Арати, адѣм мылѣкур яхуиѣгуѣшащ.*

[qʷa naχəɕʰam jə a:dam zɾəjʔa:ɕ: «səj a:da, məlɤkʷəm ɕəɕəw qəsləsənəw ʔəhar qəzat». a:ra:təj, a:dam məlɤkʷər ja:xʷəjgʷaʔa:ɕ.]

„

- (8)

[]

„

7.0.3 Adyghe Nise

Адыгѣ пшынѣм щѣлѣгур кѣыпѣдѣжѣмѣ,
уoirѣ, уoirѣ, уoirѣ,
Бжѣлупѣ джѣгум кѣуажѣр зѣхишѣмѣ,
Хѣуѣхѣубжѣѣ усѣр псѣм зѣхидзѣыжѣмѣ,
Адыгѣ нысѣ унѣ идѣшѣрѣ,
уoirѣ, уoirѣ, уoirѣ.

Ей жи, адыгѣ лѣахѣ,
Ей жи, ди хабзѣ дахѣ,
Дарий лѣщхѣѣху, кѣамѣ лѣпщѣху,
Нѣ фѣлѣлѣ нѣху, джѣгу умѣпсѣху,
Адыгѣ нысѣ унѣ идѣшѣрѣ, уoirѣ, уoirѣ, уoirѣ.

Хѣзыр лупѣхуу ди щауѣ уардѣхѣм,
уoirѣ, уoirѣ, уoirѣ,

Ди лъэпкъ гурыщӀэр я уэредадэмэ,
Дыгъэр зэхъуапсэр я дыщэидэмэ,
Адыгэ нысэ унэ идошэрэ,
уoirэ, уорирэ, уойра.

Ей жи, адыгэ лъахэ,
Ей жи, ди хабзэ дахэ,
Дарий лӀщхьэху, къамэ лӀпцэху,
Нэ фыцӀэ нэху, джэгу умыпсэху,
Адыгэ нысэ унэ идошэрэ,
уoirэ, уорирэ, уойра.

Гъатхэм и дахэр уэрам къыдихьэмэ,
уoirэ, уорирэ, уойра,
Бжьыхьэм и бэвыр жьэгум къыдилъхьэмэ,
Къальхуа мазэщӀэр и нэмыс щыпкъэмэ,
Адыгэ нысэ унэ идошэрэ,
уoirэ, уорирэ, уойра.

Ей жи, адыгэ лъахэ,
Ей жи, ди хабзэ дахэ,
Дарий лӀщхьэху, къамэ лӀпцэху,
Нэ фыцӀэ нэху, джэгу умыпсэху,
Адыгэ нысэ унэ идошэрэ,
уoirэ, уорирэ, уойра.

И фоужь матэр дадэ икьутэмэ,
уoirэ, уорирэ, уойра,
ПшӀплгыфэ лупэм хуахьыр фоущхьэмэ,
Фыгъуэ къепхыхыр уэшхуу къыттешхэмэ,
Адыгэ нысэ унэ идошэрэ,
уoirэ, уорирэ, уойра.

Ей жи, адыгэ лъахэ,
Ей жи, ди хабзэ дахэ,
Дарий лӀщхьэху, къамэ лӀпцэху,
Нэ фыцӀэ нэху, джэгу умыпсэху,
Адыгэ нысэ унэ идошэрэ,
уoirэ, уорирэ, уойра.

- (9) *Адыгэ пшынэм щыгуыр къыпӀджэмэ*
[a:dəʎa pʃənam ɕ'əg^wər qəpaɖʒama]
Адыгэ пшынэ-м щыгу-р къы-пӀджэ-мэ
Circassian accordion-ERG earth-ABS greet-if

‘If the Earth greets the Circassian accordion’

- (10) *Бжэлунэ джэгум кьуажэр зэхушэмэ*
[bʒaɫ^wəpa dʒag^wəm q^wa:ʒar zaχjəʃama]

Бжэлунэ джэгум-м кьуажэ-р зэ-х-и-шэ-мэ
front_door_yard wedding-ERG village-ABS gather

‘If the wedding at the gate gathers the village’

- (11) *Хьуэхьубжьэ усэр псэм зэпидзыжымэ*
[χ^waχ^wbʒa wəsar psam zapjədzəʒəma]

Хьуэхьубжьэ усэ-р псэ-м зэ-п-и-дзы-жы-мэ
toast rhyme-ABS soul-ERG

‘If the soul replies to the toast rhymes’

- (12) *Адыгэ нысэ унэ удошэрэ*
[a:dəʒa nəsa wəna jədawʃara]

Адыгэ нысэ унэ и-д-о-шэ-рэ
Circassian bride house

‘we bring home the Circassian bride’

- (13) *Ей жи, адыгэ лъахэ*
[ej ʒjə a:dəʒa ɭa:xa]

‘Ey Circassian homeland’

- (14) *Ей жи, ду хабзэ дахэ*
[ej ʒjə djə xa:bza da:xa]

‘Ey our beautiful Habze’

- (15) *Дарий лэцхьэху, кьамэ лэпцэху*
[da:rjə ɭaʃħax^w qa:ma ɭapʃax^w]

satin dagger

‘Ey Circassian people’

- (16) *Нэ фьыцлэ нэху, джэгум умыпсэху*
[na f^ʔəts’a naχ^w dʒag^w wəməpsax^w]

Нэ фьыцлэ нэху, джэгум у-мы-псэху
eye black bright, play you-not-stop

‘bright black eyes, don’t stop playing’

- (17) *Хьэзыр лунэхуу ду цыуэ уардэхэмэ*
[ħazər ɭ^wəpax^wəw djə ʃa:wa wa:rdaxama]

‘beautifully dressed young men’

- (18) *Ди лъэпкъ гурыщлэр я уэредадэмэ*
 [djə ɭapq g^wərəɕ'ar ja: warejda:dama]
Ди лъэпкъ гурыщлэ-р я уэредадэмэ
our nation true-ERG their wedding song
 'If it is the song of my nation'
- (19) *Дыгъэр зэхъуапсэр я дыщэидэмэ*
 [dɛkar zaχ^wa:psar ja: dɛɕajədama]
Дыгъэ-р зэхъуапсэ-р я дыщэидэ-мэ

 'the gold engraving that the sun envies'
- (20) *Адыгэ нысэ унэ идошэрэ*
 []

 ,
- (21) *Гъатхэм и дахэр уэрам къыдихъэмэ*
 [ɣa:txam jə da:ɣar wara:m qədəjɬama]
Гъатхэ-м и дахэ-р уэра-м къы-д-и-хъэ-мэ
spring-ERG its beautiful-ABS street-ERG
 ,
- (22) *Бжъыхъэм и бэвыр жьэгум къыдилъхъэмэ*
 [bʒəɬam jə bavər ʒag^wəm qədəjɬama]
Бжъыхъэ-м и бэв-ыр жьэгум къы-д-и-лъхъэ-мэ
fall its plentiful hearth
 'if the fall puts its plentifulness between the hearth'
- (23) *Къалъхуа мазэщлэр и нэмыс цыпкъэмэ*
 [qɑ:ɬx^wa ma:zaɕ'ar jə naməs ɕəpɕama]
Къалъхуа мазэщлэ-р и нэмыс цыпкъэ-мэ
born new_moon-ERG its honor excellent
 ,
- (24) *Адыгэ нысэ унэ идошэрэ*
 []

 ,

И фоужь матэр дадэ икбютэмэ,
 уoirэ, уoirирэ, уoirра,
 Пшэплгыфэ лупэм хуахыр фоущхъэмэ,
 Фыгъуэ кьепхыхыр уэшхыу кьыттешхэмэ,
 Адыгэ нысэ унэ идошэрэ,
 уoirэ, уoirирэ, уoirра.

- (25) *И фoужь матэр дадэ икьутэмэ*
 [jə fawwəʒ ma:tar da:da jəq^wətama]
И ф-о-ужь матэ-р дадэ и-кьутэ-мэ

‘

- (26) *Пшэплъыфэ лунэм хуахьыр фoуцхьэмэ*
 [pʃapɫəfa ɭ^wəpam x^wa:ħər fawwəʃhama]
Пшэплъыфэ лунэ-м хуах-ьыр ф-о-уцхьэмэ

‘if the fall puts its plentifulness between the hearth’

- (27) *Фыгъуэ кьепхьыхыр уэшхыу кьыттеишхэмэ*
 [qɑ:ɫx^wa ma:zaʃ'ar jə naməs ʃəpɫama]
Къалъхуа мазэцлэ-р и нэмыс цыпкъэ-мэ
born new_moon-ERG its honor excellent

‘

- (28) *Адыгэ нысэ унэ идошэрэ*
 []

‘

- (29) *ghatsws'i ghatswgi iktzharta*
 []
ghatsw-s'i ghatsw-gi iktzharta

‘18 wolves have (just) attacked us’ (lit. eleven wolves and seven wolves attacked us)